

Motion till riksdagen

1989/90:Jo85

av Carl Bildt m.fl. (m)

med anledning av proposition 1989/90:146 om livsmedelspolitiken

Mot.
1989/90
Jo85

Innehåll

Sida

1. Sammanfattning	1
2. Inledning	2
3. Allmänna utgångspunkter	3
4. Regeringens förslag	4
5. Det svenska jordbrukets situation	5
6. Svenskt jordbruk i ett internationellt perspektiv	6
7. Omställningsåtgärder	8
8. Exportfinansiering	12
9. Skördeskadeskyddet	12
10. Medel i regleringskassorna	13
11. Jordbruket och miljön	13
12. Jordbrukets roll i den framtida energiförsörjningen	15
13. Jordbrukets betydelse för den regionala utvecklingen	16
14. Nödvändig kompensation 1990/91	17
15. Arrendatorernas villkor	17
16. Mjölksubventionerna	18
17. Utslaktningssbidrag	18
18. Uppföljning av det jordbrukspolitiska beslutet	19
19. Diverse anslagsfrågor	19
20. Lagradsgranskning	19
21. Hemställan	19

1. Sammanfattning

Det råder en betydande politisk enighet om att det svenska jordbruket måste avregleras. I klartext innebär avregleringen att stora arealer i framtiden måste användas till annat än livsmedelsproduktion. Det svenska lantbruket har varit underställt politisk reglering i mer än femtio år. En avreglering låter sig därför inte göras i en handvändning. Marknadsanpassningen måste därför, enligt vår mening, göras på ett sådant sätt att lantbrukarna under omställningsperioden ges möjlighet att utveckla nya produktionsalternativ.

Regeringens livsmedelspolitiska proposition verkar ha utarbetats under stor tidspress. Propositionen är osammanhängande och svår att överblicka. I vissa avseenden är regeringens beskrivningar av verkligheten direkt motsäggelsefulla.

Regeringen vill avsätta 13,6 miljarder kronor under en femårsperiod till olika omställningsåtgärder. Tyngdpunkten i förslaget ligger på ett passivt arealbaserat inkomststöd, till vilket regeringen vill anslå drygt 5,6 miljarder kronor. Regeringen vill vidare anslå 3,9 miljarder kronor under övergångsperioden för omställnings- och anläggningsersättningar.

Omställningsåtgärderna måste enligt vår mening vara framåtsyftande och leda till att nya produktionsalternativ stimuleras. Regeringens förslag uppfyller inte detta krav. Det föreslagna arealbaserade inkomststödet är endast en passiv stödåtgärd som inte frammanar förändring. Vårt förslag har en annan profil. Vi vill lägga större resurser på omställnings- och anläggningsersättning. Brukare som varaktigt för mark ur livsmedelsproduktion skall få en omställningsersättning i form av ett villkorslån. De som exempelvis planterar skog eller fleråriga energigrödor eller anlägger våtmarker skall erhålla en anläggningsersättning. Plantering av ädellöv- och annan lövskog skall gynnas i förhållande till barrskogsplantering.

Landskapsvården måste spela en framträdande roll under övergångsperioden. Betesbaserade bidrag, i form av skötselkontrakt mellan länsstyrelse och markägare, bör enligt vår mening användas.

Jordbrukarna måste få högre omställningsersättning än den som regeringen föreslår. Vi vill dessutom förlänga omställningsperioden. Anläggningsersättningen skall därför enligt vårt förslag betalas ut t.o.m. budgetåret 1994/95.

Regeringen föreslår att de garanterade inlösenpriserna på spannmål skall sänkas under en treårsperiod. Första sänkningen skall göras redan under regleringsåret 1990/91. Jordbrukets verksamhet är emellertid långsiktig. Därför går det inte att göra så kraftiga och snabba förändringar av inlösenpriserna som regeringen föreslår. Det svenska jordbruket måste garanteras rimliga planeringsförutsättningar. Sänkningen av inlösenpriset bör därför inte inledas förrän budgetåret 1991/92. Inlösenpriset bör dessutom trappas ned i ett långsammare tempo än det regeringen har föreslagit.

Exportföretag bör kunna samverka vid export utan hinder av konkurrenslagstiftningen. Under något eller några år bör viss statligt reglerad utbytesexport få förekomma.

Vi har tidigare krävt att det gamla jordbrukspolitiska beslutet skall fullföljas innan det nya träder i kraft. Jordbruksutskottet bör därför omgående ta initiativ så att jordbruksnäringen erhåller kompensation för regleringsåret 1990/91.

Motionens förslag rymms inom samma ekonomiska ram som har angivits för regeringens förslag.

2. Inledning

Det svenska jordbruket har varit föremål för en hård statlig reglering sedan 1930-talet. Riksdagen har beslutat om bestämmelser och bidrag som avlöst

eller kompletterat tidigare regleringar. Under årens lopp har regleringarna kommit att bilda ett i det närmaste ogenomträngligt lapptäcke. Regleringsökonomien har blivit mycket omfattande och marknadens signaler till producenterna är svaga.

Sverige har – liksom många andra länder – en kraftig överproduktion av livsmedel. Producenterna har själva bekostat en del av överproduktionen. Til syvende og sidst är det dock konsumenterna som bekostat merparten av regleringarna i form av höga livsmedelspriser.

På grund av att mat är en strategisk vara skyddas eller stöder de flesta länder sitt jordbruk. Följden har blivit en överproduktion av mat. Olika bidrag och regleringar har tillkommit för att skydda inhemsk produktion. Detta har lett till en ond cirkel med låga världsmarknadspriser och behov av ytterligare skydds- och stödåtgärder.

Idealet vore en världsmarknad i balans, med lika villkor för såväl producenter som konsumenter i olika länder. Så länge detta inte är fallet måste villkoren för svenskt jordbruk likställas med omvärldens och de svenska lantbrukarna få möjlighet att konkurrera på lika villkor med omvärlden. Svenskt jordbruk måste därför avregleras i samma takt som konkurrentländernas jordbruk.

Det finns två viktiga utgångspunkter i diskussionerna kring den framtida jordbrukspolitiken. Den ena utgörs av det faktum att den svenska jordbruksnäringen har varit underställd politisk detaljreglering under ett stort antal år. En avreglering låter sig därför inte göras i en handvändning. Spelreglerna måste vara klara och politiken långsiktig. Staten har ett ansvar för att avregleringen genomförs på ett förnuftigt sätt.

Den andra utgångspunkten rör utvecklingen i vår omvärld. Den ökade internationaliseringen innebär att svenskt jordbruk måste få arbeta under likartade förhållanden som jordbrukarna i vår omvärld.

3. Allmänna utgångspunkter

Jordbruket är en viktig basnäring i Sverige. Huvudmålet för den svenska jordbrukspolitiken har sedan mitten av 1930-talet varit att trygga en god beredskap inför ofärdstider. Under årens lopp har därutöver en rad olika mål ställts upp: i 1947 års beslut spelade inkomstmålet en stor roll, i 1967 års beslut fick effektivitetsmålet en framskjuten position och 1977 betonades åter inkomstmålets betydelse.

I 1985 års jordbrukspolitiska beslut klargjordes att beredskapsmålet är ett huvudmål. I beslutet ställdes emellertid mål upp för även en rad andra områden. Beslutet inkluderade konsumentmål, miljömål, inkomstmål och regionalpolitiska mål. Regeringen konstaterar nu att måluppfyllelsen har varit dålig.

Jordbrukets lönsamhet har försämrats, samtidigt som de svenska konsumentpriserna har ökat i snabbare takt än i omvärlden. Produktionsmålen har uppfyllts med råge. Riksrevisionsverket pekar på att underskotten bland landets jordbruksföretag beror på de stora kostnaderna för överskottsexporten.

Sverige har med hjälp av politiska instrument följaktligen försökt att uppnå olika jordbruks- och livsmedelspolitiska mål. Detta har inte varit en

framgångsrik väg. Producenterna är missnöjda och brottas med dålig lönsamhet. Konsumenterna är missnöjda, eftersom livsmedelspriserna är höga. En ökad marknadsanpassning skulle ge en bättre måluppfyllelse.

Mot denna bakgrund är det knappast meningsfullt att använda jordbrukspolitiken för att uppnå exempelvis regionalpolitiska eller miljöpolitiska mål. Dessa måste enligt vår mening inordnas under de generella målsättningarna inom respektive område.

Samma förhållande gäller även beredskapsmålet. Jordbruksnäringen spelar en viktig roll från beredskapssynpunkt. Jordbruksnäringen måste säkerställa livsmedelsförsörjningen i fred men även i kris- och beredskapssituationer. Den inhemska livsmedelsproduktionen bör under fredstid inriktas på en produktion som skapar förutsättningar för försörjningstrygghet också under kris- och krigssituationer, genom att lager av främst insatsvaror – men även livsmedel – byggs upp.

De beredskapsplanläggande myndigheterna måste, enligt vår mening, bevaka att livsmedelsproduktionen uppfyller de krav som bör ställas från beredskapssynpunkt. Skulle risk i detta hänseende uppkomma måste självfallet särskilda av försvarspolitiska skäl motiverade åtgärder vidtas. Dessa bör då finansieras över försvarshuvudtiteln.

4. Regeringens förslag

I höstas presenterade den livsmedelspolitiska arbetsgruppen (LAG) sin rapport. Arbetsgruppen var överens om att jordbruket skall avregleras inom ramen för ett bibehållet gränsskydd. Statens delansvar för finansieringen av överproduktionen av livsmedel skall upphöra. I klartext innebär detta att uppemot en tredjedel av dagens åkermark i framtiden måste användas till annat än livsmedelsproduktion.

Gruppen förordade att avregleringen skulle slutföras under en treårsperiod. LAG föreslog också att arealbaserat inkomststöd skulle utbetalas under omställningsperioden.

Den livsmedelspolitiska arbetsgruppens rapport utsattes för hård kritik, inte minst från moderata samlingspartiets sida. Kritiken gällde bl.a. målsättningarna, omställningsperiodens längd och tillvägagångssättet för att avreglera det svenska jordbruket.

För att ge lantbrukarna rimliga möjligheter att anpassa sin produktion, krävde moderata samlingspartiets representant i utredningen att omställningsperioden skulle förlängas till fem år. Förslaget om arealbaserat inkomststöd avvisades, eftersom det endast skulle innebära ett passivt statligt stöd utan några som helst stimulansinslag. Den moderate representanten föreslog i stället att en kombinerad omställnings- och anläggningsersättning skulle utgå till de lantbrukare som varaktigt för arealer ur livsmedelsproduktion. Avsikten med förslaget var att stimulera övergång till annan produktion. Ersättning skall exempelvis kunna utgå för lövskogsplantering, odling av biobränslen eller annan användning av åkermarken.

I övrigt ansåg den moderate ledamoten bl.a. att det borde finnas möjlighet till samverkan mellan olika företag vid export – dvs. en typ av kollektiv exportfinansiering – och att en förenklad mejerireglering borde behållas under övergångstiden.

Det är glädjande att regeringen har tagit intryck av den kritik som riktades mot den livsmedelspolitiska arbetsgruppens förslag. Propositionen är ett steg i rätt riktning.

På ett par punkter har regeringen gått oss moderater till mötes. Omställningsperioden har förlängts och avregleringen genomförs på ett förnuftigare sätt. Anläggnings- och omställningssättning återfinns i regeringens förslag, liksom en förenklad mejerireglering.

Det är dock inte tillräckligt. Större insatser bör göras för att varaktigt avföra arealer ur livsmedelsproduktion. Därför måste större resurser satsas initialt på att stimulera denna övergang. Omställnings- och anläggningsstödet bör därför öka.

Vi anser vidare att konkurrens på lika villkor – främst med EG – är en förutsättning för att jordbruket skall kunna klara omställningen. En anslutning till EG skulle gynna de svenska lantbrukarna.

Vi har dessutom länge krävt en förändring av jordbruksbeskattningen. Vårt skatteförslag innebär förbättringar för små och medelstora företag, något som självklart har betydelse för landets lantbrukare.

5. Det svenska jordbrukets situation

Även regeringen vidgar att den ekonomiska situationen för landets lantbrukare har försämrats under de senaste åren. Orsakerna står främst att finna i regeringens ekonomiska politik. Den höga inflationen har bidragit till ett högt kostnadsläge, som har varit negativt för de svenska lantbrukarna. Många lantbrukare känner oro inför framtiden. Ovissheten om den kommande jordbrukspolitiken har spätt på oron. Även skatteomläggningen skapar problem.

Sverige har världens högsta skattetryck. De höga skatterna i kombination med skattesystemets utformning har haft en negativ inverkan på jordbrukets bärkraft. Skattetrycket motverkar en gynnsam utveckling av landsbygden. Den livsmedelspolitiska propositionen behandlar endast flyktigt skattesystemets effekter för jordbruksnäringen. Det är beklagligt, eftersom skattesystemet spelar en betydelsefull roll även för de svenska jordbruksföretagen.

Moderata samlingspartiet har länge krävt att skattetrycket skall sänkas. Vår kritik mot den skatteuppgörelse som träffats mellan socialdemokraterna och folkpartiet gäller framför allt den föreslagna finansieringen av den nödvändiga marginalsattesänkningen. Den innebär att skattetrycket höjs. Bidragsberoendet ökar. Nyföretagande motverkas. Kostnadskrisen fördjupas.

Regeringens skatteförslag ställer till ytterligare problem för jordbruksnäringen, och därmed ökar risken för en utarmning av landsbygden. En strukturomvandling inom svenskt jordbruk ställer stora krav på en konsekvent och heltäckande politik. Skattepolitiken är en viktig faktor i detta avseende. Skattelagstiftningen måste därför ändras.

Det är nödvändigt att förbättra skattesituationen för små och medelstora företag. Sambandet mellan arbetsgivar- och egenavgifter och förmåner skall, enligt vår mening, återinföras. Vi avvisar därför den föreslagna s.k. särskilda löneskatten på 22,2 procent. Det är viktigt att behålla den s.k. kvittningsrätten – dvs. rätten till underskottsavdrag mellan olika inkomst-

slag. Vi anser att uppkomna underskott i jordbruket även framledes skall vara avdragsgilla mot tjänsteinkomster. Villkoren för nyföretagande kommer att försämrats om kvittningsrätten avskaffas, liksom förutsättningarna för kombinationsjordbruk och deltidjordbruk.

Rätt till avdrag för underhålls- och reparationskostnader av jordbrukets mangårdsbyggnader bör också behållas.

Vi har vidare avvisat regeringens förslag om införande av en särskild källskatt på 15 procent avseende ränta på skogskontomedel. Vi vill i stället stimulera till ett ökat skogsuttag genom att nuvarande skogskontoregler permanentas och avsättningstiden förlängs till 15 år. Skogsvårdsavgifterna bör avskaffas. Egenföretagarnas reserveringsmöjligheter bör förbättras även genom att egenföretagarens egen inkomst skall ingå i det s. k. SURV (Skatteutjämningsreserv)-underlaget.

För att inte dränera jord- och skogsbruksverksamhet på kapital är det nödvändigt att slopa förmögenhetsskatten. Vi vill därför, som ett första steg, avskaffa skatten på det s. k. arbetande kapitalet. Även detta förslag skulle innebära en avsevärd förbättring för de svenska jordbruksföretagen.

Regeringens förslag om en nominell realisationsvinstbeskattning missgynnar jordbruksnäringen i hög grad. Inlåsnings effekter uppkommer och skatten kommer att höjas vid generationsväxlingar. Vi har därför avvisat detta förslag. Realisationsvinsten skall enligt vår mening begränsas till högst 18 procent också för lantbruksfastigheter.

Energisektorn har numera inordnats i mervärdesskattesystemet. Detta är positivt. Vi vill emellertid slopa nuvarande punktskatter på energiområdet, utom på bensinskatten.

Energi beskattningen skall, enligt vår mening, vara miljöinriktad. Därför anser vi att energi beskattningen skall baseras på koldioxidutsläppen, vilket skulle stimulera användningen av miljöanpassade alternativ. Etanol kommer därför inte att belastas med någon punktskatt. Biobränslebaserad fjärrvärme blir helt skattefri.

Regeringen vill återinföra beskattningen av uttag av vedbränsle för privat bruk. Vi kommer att avvisa detta förslag som leder till såväl ökad skatt som byråkrati.

Det står klart att skattesystemet utgör en viktig komponent även då det gäller jordbruksnäringens fortsatta utveckling. Ovannämnda exempel visar att vår skattepolitik avsevärt skulle förbättra den ekonomiska situationen för Sveriges lantbrukare.

6. Svenskt jordbruk i ett internationellt perspektiv

Inom internationell handel präglas utvecklingen numera av en långtgående global integration. GATT-avtalet spelar härvidlag en mycket central roll. Sedan medlemsländerna beslutat att även handel med livsmedelsprodukter i högre grad skall omfattas av GATT-jurisdiktionen har frihandelssträvanden och den internationella integrationen kommit att få en snabbt växande betydelse för jordbrukspolitiken. Det är angeläget att den pågående Uruguayrundan leder till framgång och därmed till ett stärkande av GATT och den internationella frihandeln. Moderata samlingspartiet stöder en sådan utveckling.

Olika grupper av nationer står emot varandra i Uruguayrundans förhandlingar på det jordbrukspolitiska området. Det är framför allt USA som försöker driva fram en snabb och fullständig eliminering av allt offentligt stöd till jordbrukssektorn.

EG intar en mera realistisk hållning och driver en linje som innebär en stegvis rörelse nedåt av subventioner och stöd under cirka 10 år och med en därefter på nytt förhandlad slutavvecklingsfas. EG:s linje innebär att man främst strävar efter ett ramåtagande om minskning av jordbruksstödet – med stor frihet för det enskilda landet att välja formerna för en anpassning.

Norden, inklusive Sverige, har i förhandlingarna hittills sett stödmåttet som ett instrument för uppföljning av mera specifika åtaganden beträffande t.ex. exportstöd – främst statligt reglerat –, gränsskydd och interna stöd. Enligt vår mening överensstämmer EG:s förhandlingshållning väl med svenskt jordbruksintresse. Sverige måste därför hålla ett mycket nära samband med EG i GATT-förhandlingarna så att jordbruksfrågorna i Uruguayrundan kan få en lösning som ligger nära EG:s syn på dessa frågor.

Sverige har en hög inflation i jämförelse med flertalet andra industriländer. Ett åtagande i GATT om stödminskningar får därför inte omöjliggöra framtida nominella höjningar av priser och gränsskydd utan måste definieras i reala termer. Vid justeringar av gränsskyddet måste hänsyn sålunda kunna tas till inflation, speciella åtaganden, inhemsk lagstiftning och annat som kan påverka kostnadsnivån. Gränsskyddet måste vidare vara produktanknutet. Eftersom totalstödet är en funktion av pris och volym måste dessutom en produktanpassning kunna tillgodoräknas i detta sammanhang.

Efter en avreglering har jordbruket i Sverige mycket små möjligheter att stabilisera priserna. I flertalet industriländer tillämpas produktionsbegränsningar, statligt reglerad exportfinansiering och andra stabiliseringsåtgärder. Det är därför viktigt att Sverige också kan tillgodoräkna sig en framtida avreglering vad gäller t.ex. de framtida villkoren för exporten av jordbruksvaror.

Det viktigaste bidrag som kan lämnas för en stabilisering av världsmarknaden för jordbruksvaror är en neddragning av exportstöd – i första hand det statligt finansierade – i andra hand det som finansieras via produktionsavgifter.

Det är enligt vår mening angeläget att Sverige inte förhandlar bort införelselavgifterna. En övergång till tullar vore ett för stort steg att ta för närvarande. Ingen vet i dag vilka följder den internationella reformprocessen får på längre sikt.

Det är också angeläget att samma sanitära och fytosanitära krav ställs på importerade livs- och fodermedel som på sådana producerade i Sverige. Det svenska jordbruket skulle hävda sig väl om det fick konkurrera på lika villkor med omvärlden. Den svenska jordbruksnäringen kan däremot få problem att prismässigt konkurrera med andra länder om såväl produktionsvillkor som produktionskostnader är annorlunda.

OECD har försökt att kartlägga och mäta jordbruksstödet i olika länder. Ambitionen har varit att finna ett rimligt jämförelsemått. Man har använt en metod som innebär att en producentstödsekvivalent (PSE) beräknas. PSE-talet definieras som den summa som teoretiskt krävs för att kompen-

sera producenterna om stödet tas bort och producenterna skall hållas skadslösa vid en viss given produktion. PSE-talet skall därför ange värdet av det totala stödet till producenterna. Mätmetoden har, med rätta, utsatts för kritik. Det är emellertid svårt att finna en annan och helt rättvisande mätmetod.

Under den övergångstid som gått sedan beslutet om en frysning av producentpriserna togs, har betydande statliga subventioner gått till jordbruket. Det är viktigt att dessa budgetsubventioner får växlas mot gränsskyddshöjningar utan hinder av GATT-processen. Detta medför att det kommer att dröja tills stora effekter på PSE-talet märks.

EG utgör en mycket stor marknad för avsättningen av svenskproducerade varor inklusive livsmedel. Sverige har av detta skäl all anledning att söka nära samverka med EG även i livsmedelspolitiska frågor. En ren frihandelsöverenskommelse är då inte tillräcklig utan måste byggas på med gemensamma marknadsvillkor. Sadana gemensamma villkor kan endast skapas i *verklig* gemenskap där parterna deltar på lika grunder. Starka skäl på det livsmedelspolitiska området – och för den delen även på det miljöpolitiska området – talar således för att Sverige borde söka medlemskap i EG.

Svensk livsmedelsproduktion står inför en utveckling som kommer att medföra omfattande marknadsmässiga förändringar, till vilka jordbrukspolitiken måste anpassas och utvecklas. En ovilja att genomföra de nödvändiga effektiviseringarna skulle endast försämra den inhemska förädlingsindustrins förutsättningar att konkurrera effektivt när den i en nära framtid kommer att utsättas för internationell konkurrens.

Effektiva enheter skapas bäst under fri konkurrens mellan olika fristaende aktörer på marknaden. Marknadsdelningar är därvidlag vare sig effektiva eller acceptabla. Samtidigt får inte heller kortsiktig opposition mot höga marknadsandelar förhindra nödvändiga rationaliseringar och skalfördelar inför hävandet av gränsskyddet.

Ökade kapitalbehov inom livsmedelsindustrin får inte bli en orimlig börda för jordbruket. Förädlingsindustrin måste naturligtvis seriöst studera möjligheterna att attrahera nytt riskkapital genom introduktioner på riskkapitalmarknaden.

7. Omställningsåtgärder

Samtliga politiska partier är överens om att betydande åkerarealer i framtiden måste användas till annan produktion än livsmedel. Även LRF har ställt upp på denna målsättning.

Dagens åkerareal uppgår till ca 2,9 miljoner hektar. Av denna areal ingår ca 250 000 hektar i trädesprogrammet omställning -90. För att minska överskottsproduktionen måste ytterligare ca 500 000 hektar varaktigt föras ur livsmedelsproduktion. Om dagens trädesarealer skulle användas för spannmålsproduktion skulle effekten på spannmålspriserna bli förödande för producenterna.

Enligt vår mening är det av största vikt att den nya jordbrukspolitiken leder fram till nya produktionsalternativ på de arealer som måste upphöra med livsmedelsproduktion.

Redan på ett tidigt stadium lade vi fram ett förslag om en kombinerad om-

ställnings- och anläggningsersättning. Förslaget syftar till att stimulera alternativ användning av överskottsarealerna. Vid ändrad produktionsinriktning kan det dröja länge innan nya inkomster erhålls. Detta är särskilt uttalat vid plantering av energigrödor och skog. Därför bör ett definitivt omställningsbidrag ges som ett villkorslån. Villkoret för lånet skall vara att marken varaktigt förs ur livsmedelsproduktion. När detta villkor är uppfyllt skall lånet efterskänkas. Om omställningen inte kommer till stånd skall lånet plus viss ränta återbetalas.

För att stimulera till en snabb omställning bör ersättningsbeloppet, dvs villkorsslånet, utgå med ett relativt högt belopp första omställningsåret för att sedan successivt minska. Ju senare man ansluter sig, desto mindre blir lånet.

Från det att kontrakt tecknats skall ingen produktion av jordbruksgrödor – förutom vall – ske.

Det är dyrt att anlägga skog och energigrödor. Det är ett skäl till att drygt fem procent av åkermarken i dag ligger för fåfot och förbuskas. Det är därför motiverat att täcka en del av kostnaderna med hjälp av en anläggningsersättning. Ersättningen bör relateras till de faktiska anläggningskostnaderna. Lövskog är dyrare att plantera än barrskog. Genom att relatera ersättningen till de faktiska planteringskostnaderna kommer även lövskogsplantering att bli ett attraktivt alternativ.

Regeringen har förvisso tagit intryck av vårt förslag. I propositionen föreslås dels ett differentierat omställningsstöd, dels ett anläggningsstöd. Ersättningarna skall utbetalas fr.o.m. budgetåret 1991/92. Omställningsersättningen skall utbetalas t.o.m 1993/94 och anläggningsersättningen t.o.m. 1994/95. Regeringen anser att anläggningsersättningen skall vara högre i slättbygder än i skogs- och mellanbygder. Lövskogsplantering kommer att gynnas i förhållande till barrskogsplantering. En brukare kan inte, enligt regeringens förslag, få del av både anläggnings- och omställningsersättning.

Regeringens förslag är otillräckligt. Det fordras enligt vår mening kraftfullare stimulanser för att uppnå resultat.

Den genomsnittliga *omställningsersättningen* bör, enligt vår mening, höjas enligt följande:

Budgetår	Regeringens förslag	Vårt förslag
1991/92	6 000 kr. per ha	9 000 kr. per ha
1992/93	4 500 kr. per ha	5 500 kr. per ha
1993/94	3 000 kr. per ha	3 000 kr. per ha

Ersättningsbeloppen är differentierade på samma sätt som nuvarande ersättningar inom det s.k. Omställning 90-programmet. Beloppen baseras således på åkerarealernas avkastningsförmåga.

Vi vill på detta sätt stimulera till en snabb omställning. De som på ett tidigt stadium varaktigt för åkerareal ur livsmedelsproduktion kommer att få en betydligt högre ersättning än de som i ett senare skede förändrar sin produktionsinriktning.

Anläggningsersättningen skall enligt regeringen utgå för plantering av

skog eller energiskog eller vid anläggning av våtmarker. Även anläggning av annat bör, enligt vår mening, kunna stödjas.

Mot. 1989/90
Jo85

Anläggningsersättningen bör ändras enligt följande:

Anläggningsslag	Regeringens förslag (Procent av anläggningskostnaderna)	Vårt förslag
Barrskog	0-75 %	70 %
Lövskog	0-85 %	80 %
Energiskog	0-75 %	70 %
Adellovskog	0-85 %	90 %

Vi avvisar således regeringens förslag om differentierad anläggningsersättning. Vi anser att brukarna i skogs- och mellanbygder bör få samma villkor som de i slättbygderna.

Enligt vår mening bör anläggningsersättningen utbetalas t.o.m. budgetåret 1994/95. Genom att förlänga anläggningsersättningen med ytterligare ett år skapas bättre förutsättningar även för dem som i ett sent skede vill ändra sin produktionsinriktning. Det finns även rent praktiska skäl som talar för en förlängning. Det kan vara svårt att få fram tillräckligt antal plantor under de första åren. Dessutom kan villkoren för bioenergi successivt förbättras under 1990-talet.

Vi anser vidare att brukarna skall få del av både anläggnings- och omställningsersättningen. Regeringen förordar däremot att endast den ena ersättningen skall kunna utgå. Brukare som tar åkermark ur livsmedelsproduktion kommer enligt regeringens förslag att få i stort sett lika hög ersättning som de som finner nya användningsområden för marken. Detta är oacceptabelt. Ambitionen måste vara att finna nya produktionsalternativ för överskottsarealerna, och därför bör både anläggnings- och omställningsersättning utbetalas till dem som planterar energigrödor eller skog eller anlägger våtmarker.

Tyngdpunkten i regeringens så kallade stimulans- och stödåtgärder ligger på ett *arealbaserat inkomststöd*. Detta har tillkommit för att kompensera spannmålsodlarna för försämrade intäkter. Regeringen har avsatt 5.6 miljarder kronor under en femårsperiod till dessa inkomststöd. Inkomststödet är en passiv åtgärd som inte kommer att lösa problemen med överskottsproduktionen. Inkomststödet kommer snarare att motverka en övergång till annan produktion. Eftersom inkomststödet är arealbaserat kommer brukare som driver sin verksamhet rationellt och effektivt att missgynnas. Vi avvisar därför regeringens föreslagna inkomststöd.

Regeringen föreslår en successiv nedtrappning av det garanterade *inlösenpriset på spannmål*. Regeringen anser att inlösenpriset skall sänkas till 1,30 kronor per kilo redan regleringsåret 1990/91. Detta är enligt vår mening oacceptabelt. Jordbrukets verksamhet drivs i tidsmässigt långa cykler. Ett rationellt jordbruk innebär ofta att växtföljderna planläggs för flera år i taget. Insatsmedel som utsäde, växtskyddsmedel och gödselmedel köps in i god tid.

Lantbrukarna kommer, enligt regeringens förslag, att få sämre betalt än de räknade med för den spannmål som såddes förra hösten och i vår. Det är, enligt vår mening, självklart att lantbrukarna skall ges en rimlig chans att

ställa om sin produktion då villkoren förändras. Lantbrukarna måste därför informeras i god tid om eventuella förändringar. Det går inte att, som regeringen, över en natt ändra de grundläggande betingelserna för jordbruksnäringen.

Vi anser att inlösenpriset för spannmål successivt skall trappas ned under en femårsperiod. Den första sänkningen skall enligt vår mening göras först under regleringsåret 1991/92.

Det *garanterade inlösenpriset på spannmål* bör enligt vår mening minskas enligt följande:

Regleringsår	Regeringens förslag	Vårt förslag
1990/91	1,30 kronor per kg	1,39 kronor per kg
1991/92	1,15 kronor per kg	1,30 kronor per kg
1992/93	1,00 kronor per kg	1,15 kronor per kg
1993/94	0,90 kronor per kg	1,00 kronor per kg
1994/95		0,90 kronor per kg
1995/96		0,90 kronor per kg

En minskning av överskotten kommer automatiskt att ge en bättre prisbild. I dag "finansierar" producenterna största delen av överskotten genom regleringsavgifter. Efter 1985 kan även budgetmedel användas i viss omfattning. Vårt förslag syftar till att minska överskotten och skapa balans mellan produktion och konsumtion. Producenterna skulle slippa kostnaderna för överskottsfinansieringen, och statens delfinansiering kan upphöra helt. Vårt förslag innebär en mjukare omställningsperiod. Lantbrukarna ges bättre möjligheter att förändra sin verksamhet till de förändrade förutsättningarna.

Det är dock värt att notera att en arealbaserad inkomst ersättning blir nödvändig under budgetåret 1990/91 om riksdagen beslutar om att sänka inlösenpriset redan under regleringsåret 1990/91.

I händelse av att riksdagen beslutar om att införa en arealbaserad inkomst ersättning vill vi påpeka att denna även bör utgå till nyetablerade brukare. Regeringen tycks ha en märklig inställning till denna grupp. Regeringen anser att de brukare som etablerar sig efter det nya jordbrukspolitiska beslutet känner till de ändrade förutsättningarna och därför inte skall få del av inkomststödet. Enligt propositionen skall inkomststödet följa den ursprungliga brukaren under hela perioden. Regeringen menar att de nya förhållandena är kända vid överlåtelsen och därför bör avspeglas i priset.

Det finns flera invändningar mot detta resonemang. För det första förbiser regeringen de problem som skulle uppstå vid arvsskiften. Den som ärver en jordbruksfastighet kommer inte att få del av inkomststödet. Arvsskatten beräknas på fastighetens taxeringsvärde. Regeringen har inte avisat några förändringar av fastighetstaxeringen med anledning av den nya jordbrukspolitiken, vilket innebär att förmögenhetsbeskattning och arvbeskattning även fortsättningsvis kommer att ske på en hög nivå. Om riksdagen beslutar att införa ett arealbaserat inkomststöd bör detta enligt vår mening följa fastigheten och inte den ursprungliga brukaren.

Regeringen föreslår ett startstöd vid nyetablering av jordbruksföretag. Vi avvisar detta förslag. Vi anser att villkoren för nyetablerade brukare skall likställas med villkoren för andra brukare. Det finns andra sätt att stimulera nyföretagande, framför allt genom förändringar i skattelagstiftningen.

Regeringens förslag koncentreras i stor utsträckning till den svenska spannmålsodlingen. Det är angeläget att även uppmärksamma odling av andra grödor. Jordbruksgrödor till industrin är en viktig produktionsgren i stora delar av Sydsverige. Sockerbetor, fabrikspotatis samt oljevaxter är viktiga industriråvaror. Dessa grödor är även viktiga ur beredskapssynpunkt. Den svenska produktionen är konkurrenskraftig, under förutsättning att den får ske på samma villkor som inom EG. Inom den svenska industrin pågår för närvarande intressanta utvecklingsprojekt. Olika jordbruksgrödor skulle exempelvis kunna användas som råvaror inom massaindustrin. I framtiden kan nya avsättningsmöjligheter skapas för industrigrödorna. Skalen är således goda för ett bibehållande av de svenska odlingarna av industrigrödor.

8. Exportfinansiering

I ett litet land som Sverige riskerar exportkvantiteterna per företag att bli små om enskilda företag skall exportera i egen regi. Detta i kombination med låga världsmarknadspriser försämrar möjligheterna att få ut ett bra pris för varorna. Därför bör det finnas möjlighet att utnyttja gemensamma exportorgan med gemensam finansiering även när prisregleringen upphör. Exportörer bör enligt vår mening få möjlighet att samverka utan hinder av konkurrenslagstiftningen.

Fram till dess att balans har uppnåtts mellan produktion och konsumtion kommer det att finnas behov av en fortsatt statligt reglerad exportfinansiering. Vi anser därför att internavgifter skall kunna tas ut för finansiering av spannmålexporten under övergångsperioden. Under omställningsperioden kan det krävas viss utbytesexport även på andra områden, exempelvis för animalieprodukter och oljevaxter. Det är dock värt att notera att behovet av utbytesexport, finansierat med införselavgifter, varierar mellan olika produkter. För vissa produkter behövs denna finansiering endast under en kortare period, för andra kan den behövas under några år. Regeringen bör därför föranstalta om en successiv avveckling av den statligt reglerade exportfinansieringen på sätt som har angivits.

9. Skördeskadeskyddet

När Lantbrukarnas riksförbund övertog huvudmannskapet för skördeskadeskyddet beslöt riksdagen att den fond som byggts upp i det gamla skördeskadeskyddet skulle övertas av det nya. Fonden skulle under en tioårsperiod byggas upp till en nivå i storleksordningen 500 miljoner kronor i 1987/88 års penningvärde. Fonden skulle tillföras 60 milj. kr. årligen. Beloppet skulle tas av de prisregleringsmedel som jordbruksnäringen tillförts eller genom skördeskadeavgifter inom prisregleringens ram.

I propositionen framkommer inte vad som skall hända med skördeskade-fonden efter det att regleringsekonomi upphör.

Det är värt att notera att skördeskade-fonden uppgick till 350 milj. kr. den 1 april i år. Utbetalningarna från fonden uppgår under normala förhållanden till ca 40 milj. kr. per år, inklusive administrativa kostnader.

Det återstår ett par hundra miljoner innan skördeskade-fonden uppnår den

tidigare beslutade summan. Vi menar att riksdagen måste fullfölja sitt tidigare beslut om uppbyggnad av skördeskadestyddet. Regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag i detta syfte.

Mot. 1989/90
Jo85

10. Medel i regleringskassorna

Regeringen föreslår att de medel som finns kvar i regleringskassorna skall användas för att finansiera delar av omställningsåtgärderna, framför allt det arealbaserade inkomststødet. Det rör sig om cirka 500 milj. kr. samt vissa ytterligare medel som disponeras av jordbruksnämnden. Merparten av dessa medel har betalats in till kassorna av producenterna.

Vi anser inte att regleringskassornas medel skall användas så som regeringen föreslår. Det bästa vore om avgifterna kunde återbetalas till producenterna. Det är dess värre omöjligt att göra en rättvis återbetalning, där varje producent får tillbaka sitt inbetalda belopp. Enligt vår mening bör regeringen återkomma till riksdagen med förslag om hur återbetalningen av regleringskassornas medel skall ske.

11. Jordbruket och miljön

Lantbruket svarar för en värdefull landskapsvårdande insats. Det öppna odlingslandskapet präglar den svenska landskapsbilden. Jordbruket bör bedrivas på ett sådant sätt att värdefulla naturmiljöer tillvaratas och skyddas på bästa sätt.

I en tidigare kommittémotion utvecklar vi vår syn på den svenska naturvården. Den svenska naturvården är i dag alltför starkt centraliserad, och skötselansvaret ligger praktiskt taget uteslutande på stat och kommun. Detta är beklagligt. Vi anser att den ideella naturvården bör få bättre villkor. De enskilda markägarnas möjligheter att svara för naturvård bör förstärkas. Den svenska naturvården måste utvecklas, framför allt genom användning av nya alternativa skötselmetoder. Vi anser att myndigheterna i större utsträckning skall låta enskilda markägare svara för skötsel av värdefulla naturområden, bl. a. genom att använda s.k. skötselkontrakt.

Antalet hotade svenska växter och djurarter ökar. Detta har flera orsaker, men det är främst förändrad markanvändning som har lett fram till detta. Socialdemokraternas planeringsiver och vilja att styra markanvändningen har förorsakat stora skador. Vi har i tidigare förslag i riksdagen redogjort för hur vi vill förhindra igenväxningen av ängar, strandängar och hagar.

I propositionen föreslås att 100 milj. kr. skall anslås för landskapsvårdande åtgärder. Det är enligt vår mening angeläget att detta anslag används på ett ändamålsenligt sätt. Vi anser därför att bidrag skall vara betesbaserat, samt att lantbruksstyrelsen skall svara för fördelningen av anslaget.

Det är värt att notera att de svenska lantbrukarna över lag har en hög miljömedvetenhet. Användningen av växtskyddsmedel och gödselmedel ligger på en internationellt sett låg nivå.

Sedan 1984 tas en s.k. miljöavgift ut på växtskyddsmedel och handelsgödsel. Enligt vår mening skall miljöavgifter ha ordentligt styrande effekter och dessutom användas för olika miljöförbättrande åtgärder. Den s.k. mil-

jöavgiften på handelsgödsel och växtskyddsmedel uppfyller inte dessa krav. Den styrande effekten är dålig. Dessutom är avgiftsuttaget att ses som en skatt eftersom intäkterna inte används till miljöförbättrande åtgärder. Vi anser därför att de s. k. miljöavgifterna på växtskyddsmedel och handelsgödsel skall tas bort.

Från miljösynpunkt är det viktigt att all mark är bevuxen. Välskött skog samt jordbruksmark med friska och starka grödor har stor förmåga att ta upp bl. a. näring och koldioxid. Därigenom minskar näringsläckage. Växterna bidrar i viss utsträckning till att förhindra växthuseffekten. En varierad växtföljd är också betydelsefull. Odling av ärtor, potatis, oljeväxter och andra specialgrödor fyller därför en viktig funktion.

Det ligger i de enskilda lantbrukarnas intresse att hålla konsumtionen av handelsgödsel och växtskyddsmedel på en låg nivå. Genom en balanserad användning kan lantbrukarna hålla sina kostnader nere. För att uppnå ett gott resultat bör dessutom dessa insatsmedel användas på rätt sätt och vid rätt tidpunkt. Rådgivning och utbildning spelar härvidlag en viktig roll.

Våtmarkernas betydelse som kvävefällor har uppmärksamats alltmer. Enligt vår mening bör därför anläggningsersättning även utgå för anläggande av våtmarker.

Regeringen hävdar att den nya jordbrukspolitiken kommer att innebära ett mer extensivt jordbruk. Regeringen tycks sakna insikt om det svenska lantbrukets situation. Redan i dag brottas många jordbruksföretag med dålig lönsamhet. Minskad avkastning skulle ytterligare försämra den ekonomiska situationen.

Regeringen föreslår att brukningsplikten i lagen om skötsel av jordbruksmark skall tas bort. Kravet på tillstånd att ta jordbruksmark ur produktion ersätts med en anmälningsskyldighet, och definitionen av jordbruksmark i skötsellagen vidgas till att även omfatta naturliga betesmarker. Regeringen föreslår att en anmälan att ta jordbruksmark ur produktion skall göras åtta månader innan marken avses tas ur produktion. För vissa från natur- och kulturmiljösynpunkt särskilt värdefulla områden skall anmälan göras tolv månader i förväg.

Länsstyrelsen skall vid behov kunna teckna kontrakt med brukaren om att marken även fortsättningsvis skall hållas öppen eller brukas på ett speciellt sätt. Markägaren skall självfallet erhålla ersättning för dessa landskapsvårdande insatser.

Det svenska jord- och skogsbruket har blivit underställt alltför detaljerade skötsel föreskrifter. Regleringarna är negativa från naturvårdssynpunkt. Mindre detaljstyrning kommer att leda till ökad mångfald och mer variationsrikt brukande. Enligt vår mening bör den enskilde markägaren få större möjligheter att själv avgöra hur marken skall skötas och brukas. Det skapar utrymme för utveckling av nya skötselmetoder och ett mer varierat landskap. Naturvårdens ställning kommer att stärkas.

Det är självfallet angeläget att all mark används på ett förnuftigt och ändamålsenligt sätt. Det ligger i markägarens intresse att sköta och bruka marken på ett effektivt sätt. Markinnehavet bör ses som en ekonomisk tillgång. Genom rätt skötsel kommer marken att ge god avkastning, på såväl kort som lång sikt. Det skall löna sig att sköta marken. Vårt omställningsstöd kommer

att stimulera till användning av nya produktionsalternativ, vilket innebär att jordbruksmark som tas ur produktion kommer att användas till andra ändamål i framtiden. Vi anser dock att marken skall användas produktivt.

Den föreslagna anmälningstiden bör enligt vår mening kortas till sex månader. Detta är enligt vår mening tillräckligt för att tillgodose inventeringsbehovet från naturskyddssynpunkt. Beslutet om att upphäva brukningsplikten bör följas upp noggrant. Beslutet får inte resultera i att stora arealer läggs för fåfot och förbuskas.

12. Jordbrukets roll i den framtida energiförsörjningen

Den svenska energipolitiken präglas för närvarande av stor osäkerhet. Socialdemokraterna tycks vara beredda att överge koldioxidtaget. De vill därigenom bana väg för en storskalig utbyggnad av fossileldade kraftverk. Runt om i Sverige projekteras stora förbränningsanläggningar. Vattenfall har ansökt om att få bygga ett stort gaskombiverk i Lysekil. Regeringen har redan godkänt NEX-projektet i Nynäshamn. Utsläppen av olika miljöstörande – framför allt försurande och klimatförändrande – föroreningar kommer att öka kraftigt. Sveriges bidrag till växthuseffekten kommer att öka. Försurningen och övergödningen kommer att förvärras. En god miljö är jordbruksnäringsens viktigaste resurs. Därför skulle jordbruket drabbas extra hårt av denna miljöförstöring.

Enligt vår mening bör Sverige driva en långsiktig och ansvarsfull miljö- och energipolitik som skyddar och tillvaratar naturresurserna på bästa sätt. Regeringens miljöpolitik uppfyller inte detta krav. Regeringens vilja att lägga ner kärnkraften är ett hot mot de förnyelsebara energikällorna. Det står klart att kärnkraften måste ersättas med förbränning av kol, olja och fossilgas. Den socialdemokratiska energipolitiken kommer därför att leda till stora investeringar i fossileldade kraftverk. Anläggningarna måste användas effektivt och bioenergens utrymme i det svenska energisystemet kommer att krympa. Det kommer kraftigt att försämra förutsättningarna för de s.k. alternativa energislagen. Vid näringsutskottets offentliga utskottsförhör om energifrågorna framkom det att kärnkraftsavvecklingen hotar introduktionen av biobränslen genom den storskaliga satsningen på fossilbränslen.

Moderata samlingspartiet anser att folkomröstningsresultatet skall följas. På valsedlarna från linje 1 och 2 står det i klartext att de 12 reaktorerna skall användas "i avvaktan på att förnybara energikällor blir tillgängliga". Regeringens politik strider mot folkomröstningsresultatet.

Regeringen avser att först under senare delen av år 1990 presentera sin energipolitiska proposition. Troligtvis kommer regeringen att föreslå en nedläggning av de svenska kärnkraftverken. Det skulle försämra möjligheterna för bioenergiproduktionen. Mot denna bakgrund är regeringens livsmedelspolitiska proposition förrädisk. Regeringen försöker ge sken av att stora arealer i framtiden kan användas för odling av bioenergi. Regeringens energipolitik skapar emellertid inte dessa möjligheter. Moderat energipolitik innebär däremot att bioenergin får goda konkurrensmöjligheter. Vi förordar en skärpt koldioxidbeskattning. Detta gynnar energigrödorna, eftersom dessa inte svarar för något nettotillskott av koldioxid.

Det är dock bedrägligt att hävda att användning av bioenergi skulle kunna lösa de energipolitiska problemen. För att ersätta Barsebäcksreaktorerna skulle all åkermark i Skåne behöva användas för odling av energigrödor. Det är orealistiskt. Det finns ännu inga exempel på länder som i stor skala odlar och använder energigrödor. Därför bör den svenska bioenergiintroduktionen sättas in i sitt rätta sammanhang. Från moderat sida menar vi att energigrödorna kan svara för ett välbehövligt tillskott på marginalen.

Regeringen aviserar att 500 milj. kr. om året under en tioårsperiod skall avsättas för s.k. miljövänlig energiproduktion. Detta skall bl.a. inkludera satsningar på bibränslebaserad kraftvärmeproduktion. Under de senaste tio åren har staten satsat över 6 000 milj. kr. på energiforskning. Trots detta har inga nya kommersiella genombrott skett. De kommande forskningsinsatserna måste samordnas med tidigare insatser. Bioenergiproduktionen stöds bäst genom fortsatt kärnkraftsanvändning och ett bibehållande av koldioxidtaket.

Vi anser vidare att anläggningssättning skall utgå vid plantering av energiskog och andra fleråriga energigrödor. Det är viktigt att bioenergiproduktionen baseras på en mångfald av olika grödor. Energiskog, energigräs, hellsäd och oljeväxter är endast ett par exempel på tänkbara energigrödor.

En storskalig användning av bioenergi måste dock ske på ett för miljön godtagbart sätt. Miljöeffekterna av att introducera nya grödor i stor skala måste undersökas. Behovet av växtskyddsmedel, gödselmedel och bevattning måste klargöras. Det finns således både ekonomiska och tekniska hinder som måste övervinnas innan bioenergi blir ett kommersiellt gångbart alternativ. Det kommer därför att ta tid innan biobränslena kan användas i stor skala.

13. Jordbrukets betydelse för den regionala utvecklingen

I våra partimotioner Regionalpolitik för 1990-talet och En levande landsbygd har vi markerat de areella näringarnas betydelse för den regionala utvecklingen och balansen.

Ett stort antal kommuner, inklusive dess mindre tätorter, är beroende av ett lönsamt jord- och skogsbruk. Kombinerade jord- och skogsbruk har stor betydelse, inte minst i skogs- och mellanbygder. Om förutsättningar för jord- och skogsbruket försämras kan dessa företags försörjningsmöjligheter raseras och försörjningsbasen i många mindre orter försvinna.

De areella näringarna spelar också en viktig roll då det gäller att bidra till kompletterande verksamhet i sysselsättningssvaga regioner. Andra företag som på ett eller annat sätt är knutna till de areella näringarna hotas också om förutsättningarna för jord- och skogsbruk försämras.

Regionalpolitiken under 1990-talet kommer förhoppningsvis att präglas av ett större mått av helhetstänkande. Villkoren för de areella näringarna kommer att vara en viktig komponent i detta samspel.

De areella näringarna garanterar en viss form av befolkningstäckning över stora ytor i landet, vilket inte minst är viktigt från försvarssynpunkt.

I vissa glesbefolkade regioner är befolkningsunderlaget svagt. Marginella förändringar till följd av nedläggning av vissa jordbruksenheter kan därför

innebära kraftiga försämringar av såväl kommersiell som offentlig service. I förlängningen kan detta innebära att arbetskraftsbehovet i andra areella näringar och verksamheter inte kan säkerställas.

De areella näringarnas landskapsvårdande betydelse kan knappast övervärderas. Det öppna och brukade landskapet har en stor betydelse, inte minst för turismen. Turismen har fått en ökad betydelse, och en vidareutveckling är positiv för Sverige i sin helhet. Det öppna odlingslandskapet bör därför bibehållas. I vissa områden kan bidrag till landskapsvård vara betydelsefulla.

Det finns många skäl som talar för ett fortsatt stöd till jordbruket i glesbefolkade regioner. Utöver de rent regionalpolitiska aspekterna finns även beredskapsmässiga skäl. För att klara en kris eller krigssituation är det nödvändigt att livsmedelsproduktionen är spridd över landet.

Ansvar för detta bör i första hand avila försvars- och arbetsmarknadsdepartementen.

14. Nödvändig kompensation 1990/91

I vår tidigare kommittémotion om jordbruket anförde vi bl.a:

Den nuvarande avtalsperioden löper ut den 30 juni 1990. Förhandlingarna om kompensation till jordbruket från den 1 juli 1990 måste ske under vintern 1990. Eftersom inget nytt riksdagsbeslut kan föreligga inför förhandlingarna bör förhandlingarna ske utifrån gällande beslut och avse ett provisorieår 1990/91.

Om medel tillförs jordbruket 1990/91 i samma storleksordning som det jordbruket erhöll av det begärda för 1989/90 kommer beloppet att bli i storleksordningen 2 miljarder kronor. Vi anser att jordbruksutskottet under vintern bör ta sådana initiativ att det slutgiltiga beloppet kan fastställas.

På grund av GATT:s beslut om frysta producentpriser måste detta belopp läggas ut som ersättning i form av bidrag till jordbrukarna. Fördelningen bör göras i samråd med näringen. De bidrag som har blivit resultatet av GATT:s pridfrysning måste växlas ut mot ett höjt gränsskydd så snart som möjligt.

15. Arrendatorernas villkor

Arrendeavgifterna är oftast kopplade till en kortsiktig avkastning av åkermarken. Arrendatorerna kan inte förändra sin produktion på samma sätt som en jordägare, utan är oftast hänvisade till spannmalsodling o.dyl. Det är ännu för tidigt att säga vilka konsekvenser den nya jordbrukspolitiken kommer att få för landets arrendatorer och jordägare. Regeringen menar att såväl arrendatorer som jordägare kan få en jämkning till stånd genom att återopa 36§ i avtalslagen. I 36§ i avtalslagen stadgas bl. a. följande:

Avtalsvillkor får jämkas eller lämnas utan avseende, om villkoret är oskäligt med hänsyn till avtalets innehåll, omständigheterna vid avtalets tillkomst, senare inträffade förhållanden och omständigheterna i övrigt.

36§ ställer således höga krav för att jämkning skall kunna ske. Enligt vår mening bör särskild uppmärksamhet ägnas åt arrendatorernas situation. Det är viktigt att även denna grupp får möjlighet att anpassa sin verksamhet till den nya jordbrukspolitiken.

16. Mjölksubventionerna

Mot. 1989/90

Jo85

Näst spannmålssektorn finns för närvarande de största överskotten inom mjölksektorn. De uppgår nu till ca 12 %. De prishöjningar som kan förutses dels på grund av borttagandet av mjölksubventionerna, dels på grund av de i propositionen föreslagna förändringarna av gränsskyddet inom mejerisektorn – högre för ost och lägre för konsumtionsmjölk – kommer att medföra en konsumtionsminskning. Sammanlagt betyder detta att ca 140 000 mjölkkor måste försvinna.

Vi förespråkar en successiv minskning av mjölksubventionerna. Vi har tidigare föreslagit en tioårig avtrappning av dessa. Enligt vårt förslag skall subventionen minskas med 250 milj. kr. om året. Riksdagen har tidigare ställt sig bakom detta förslag. Från budgetåret 1986/87 till 1990/91 har mjölksubventionerna minskat från 2,5 miljarder kronor till 1,5 miljarder kronor.

Regeringen föreslår att mjölksubventionerna i sin helhet avskaffas fr.o.m. den 1 januari 1991. Vi avvisar detta förslag. Vi anser att mjölksubventionerna successivt skall trappas ned i enlighet med vårt ursprungliga förslag.

Subventionerna bör därför minskas med 250 miljoner om året. Detta förslag torde dämpa omställningstakten.

Ett särskilt problem kommer att uppstå om omförhandlingen av gränsskyddet inom mejerisektorn får det resultat som förutsatts i propositionen. Osten kommer att bli avsevärt mycket dyrare. Stora konsumtionsminskningar kan förutses. Dessa måste få drabba både svensk och importerad ost. Några restitutioner av införelavgifter för att dämpa konsumtionsminskningen av importerad ost får inte förekomma.

Det förenklade systemet för prisutjämning bör, enligt vår mening, få tillämpas under ytterligare ett år.

17. Utslaktningens bidrag

Ett belopp på 360 milj. kr. skall enligt regeringens förslag avsättas under regeringsåret 1990/91 för utslaktning av mjölkkor. Avsikten är dels att stimulera till en ökad utslaktning, dels att motverka utslaktningens pristryckande effekter på nötköttsmarknaden. Regeringen föreslår att jordbruksnämnden bör få i uppgift att utforma dessa system efter samråd med näringen.

De 360 miljoner kronorna torde endast räcka till exportfinansiering av ungefär hälften av de överflödiga mjölkorna. Medlen räcker i så fall inte till några utslaktningspremier.

Det är möjligt att exporten av de utslaktade korna måste finansieras av jordbruksnäringen gemensamt genom att systemet med slaktdjursavgifter får tillämpas under en begränsad tid. Regeringen och näringen bör i så fall i samråd komma fram till vilka belopp som behövs för detta.

18. Uppföljning av det jordbrukspolitiska beslutet

Det är i dag svårt att överblicka det kommande jordbrukspolitiska beslutets effekter. Enligt vår mening är det angeläget att noggrant följa utvecklingen inom jordbrukssektorn. Målsättningen är att överskottsproduktionen skall ha upphört. Det är viktigt att nya produktionsalternativ ersätter de gamla.

Den kommande omställningen av den svenska livsmedelsproduktionen måste därför följas upp och utvärderas. Det är också viktigt att svenskt jordbruk inte får alltför stora konkurrensnackdelar till följd av GATT:s kommande beslut. Systemet med utbytesexport får därför utvärderas och jämföras med omvärldens eventuella statliga exportstöd efter övergångsperioden. Vid årsskiftet 1994/95 bör därför en ordentlig utvärdering föreläggas riksdagen.

19. Diverse anslagsfrågor

Regeringen föreslår att ett förslagsanslag om 1 000 kr. skall anvisas till stöd för skuldsatta jordbruksföretag. Vi avvisar detta förslag. Det är principiellt felaktigt att endast förmögenhetsförluster som är hänförliga till lånade pengar ersätts, medan förlust av eget kapital inte ersätts. Kreditgivarna bör ta eventuella förluster. Det är dessutom värt att notera att vårt föreslagna omställningsstöd är utformat på ett sådant sätt att omställningen bör klaras utan denna typ av stödätgärd.

Regeringen föreslår att konsumentdelegationens sekretariat skall erhålla 450 000 kr. under budgetåret 1990/91. Den nya jordbrukspolitiken innebär att konsumentdelegationen inte längre behövs och vi avvisar därför det föreslagna anslaget.

Regeringen föreslår att 40 milj. kr. skall anvisas för leveranstillägg för mjölk. Vi anser det oriktigt att stimulera fortsatt produktion, då förslaget i övrigt syftar till att reducera överskotten. Vi avvisar därför detta förslag.

20. Lagrådsgranskning

De av regeringen upprättade lagförslagen har inte varit föremål för lagrådsgranskning. Regeringen försvarar denna underlåtelse med att riksdagen redan våren 1990 måste ta ställning till lagförslagen. Vi anser att lagrådsgranskningen fyller en viktig funktion. Vi kommer därför i jordbruksutskottet att kräva en lagrådsgranskning av de upprättade lagförslagen.

21. Hemställen

Med hänvisning till det anförda hemställs

1. att riksdagen med avslag på propositionens förslag i denna del beslutar införa omställnings- och anläggningsstöd i enlighet med vad i motionen anförts.
2. att riksdagen avslår regeringens förslag om arealbaserade inkomststöd.
3. att riksdagen beslutar att minska det garanterade inlösenpriset på spannmål i enlighet med vad i motionen anförts.
4. att riksdagen beslutar förlänga omställningsperioden i enlighet med vad i motionen anförts.
5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om arrendatorernas situation.
6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om de pågående GATT-förhandlingarna.

7. att riksdagen beslutar om uppföljning av det jordbrukspolitiska beslutet i enlighet med vad i motionen anförts,

8. att riksdagen hos regeringen begär förslag om skördeskadefondens fortsatta uppbyggnad,

9. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om exportfinansiering,

10. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om jordbrukets roll i den framtida energiförsörjningen,

11. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en kärnkraftsavvecklings konsekvenser för introduktion av biobränslen,

12. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om jordbrukets betydelse för den regionala utvecklingen,

13. att riksdagen beslutar om kompensation till jordbruket för regleringsåret 1990/91 i enlighet med vad i motionen anförts,

14. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om slaktdjursavgifter,

15. att riksdagen beslutar om en successiv minskning av mjölksubventionerna i enlighet med vad i motionen anförts,

16. att riksdagen till *prisreglerande åtgärder på jordbrukets område* för budgetåret 1990/91 anvisar 4 927 000 000 kr. .

17. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om konsumentdelegationens verksamhet,

18. att riksdagen beslutar ändra lagen (1979:425) om skötsel av jordbruksmark vad gäller anmälningstider i enlighet med vad i motionen angivits,

19. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om effekterna av de föreslagna ändringarna i lagen (1979:425) om skötsel av jordbruksmark,

20. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om den svenska livsmedelsproduktionen och en tryggad beredskap,

21. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om hänsynstagande till inflation m.m. vid gränsskyddsjusteringar,

22. att riksdagen hos regeringen begär förslag om hur regleringskassornas medel skall återbetalas i enlighet med vad i motionen anförts,

23. att riksdagen beslutar att avskaffa de s.k. miljöavgifterna på bekämpningsmedel och handelsgödsel,

24. att riksdagen beslutar att lantbruksstyrelsen skall svara för fördelningen av anslaget till landskapsvårdande åtgärder,

25. att riksdagen avslår regeringens förslag om stöd till skuldsatta jordbruksföretag,

26. att riksdagen beslutar att leveranstillägget för mjölk skall avskaffas från och med den 1 juli 1990,

27. att riksdagen avslår regeringens förslag om startstöd till jordbrukare,

28. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om exportfinansiering.

Mot. 1989/90
Jo85

Stockholm den 8 maj 1990

Carl Bildt (m)

Lars Tobisson (m)

Anders Björck (m)

Rolf Clarkson (m)

Ann-Cathrine Haglund (m)

Gullan Lindblad (m)

Sonja Rembo (m)

Ingegerd Troedsson (m)

Görel Bohlin (m)

Rolf Dahlberg (m)

Gunnar Hökmark (m)

Bo Lundgren (m)

Arne Andersson (m)
i Ljung

